

Türkiye’de Spor Bilimlerinin Gelişimi

*Prof. Dr. Caner Açıkada
Hacettepe Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu
www.sbt.hacettepe.edu.tr
acikada@hacettepe.edu.tr*

***Spor Bilimlerinin Gelişimi** ne İlişkin Öngörüler*

- Kavramsal Gelişim: Beden Eğitiminin Spor Bilimine
- Spor Bilimi'nin Gelişimi: Tarihsel Süreç
- Spor Bilimi ve Hareket Bilimi: Tarihsel Süreç
- Türkiye'de Spor Bilimleri
- Türkiye'de Yapılanma
- Fakülteleşme Kavramı

KAVRAMSAL GELİŞİM

DEĞİŞİM

- Sosyoekonomik Yapı,
- Sosyokültürel Yapı,
- Değişen Bilgi Düzeyi,
- Değişen Değer Ölçüleri,
- Serbest Zaman Etkinlikleri,

- Spor Anlayışı,
- Spora Katılım,

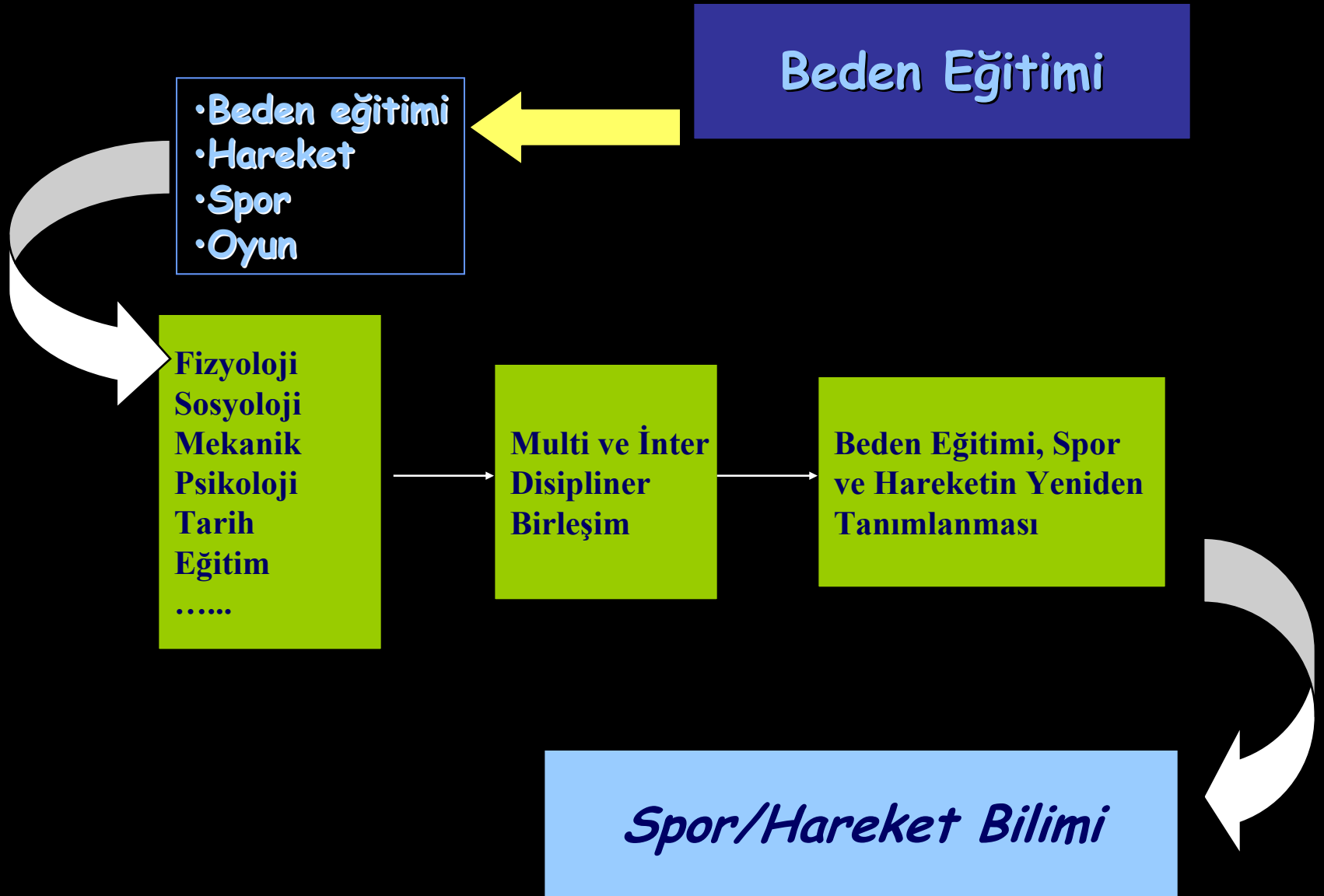
• Farklı Beklentiler

Farklı yaşam tarzı

Mesleki Eğitim
-Eğitici
-Antrenör
-Araştırmacı
-Öğretmen
-fizyo terapist
-spor hekimi
-v.b.

KAVRAMSAL GELİŞİM

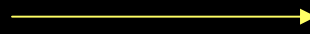
Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

I. Evre

Aristokrat sınıftan

İşçi sınıfa

Üç önemli etken:

1762

Jean Jacques Rouseau

"Emile" Romanı: Hareket ve sporu insanın ideal etkinliği olarak ilan eder.

1777

James Watt

Buharlı makinenin keşfi ve endüstriyel devrim.

1789

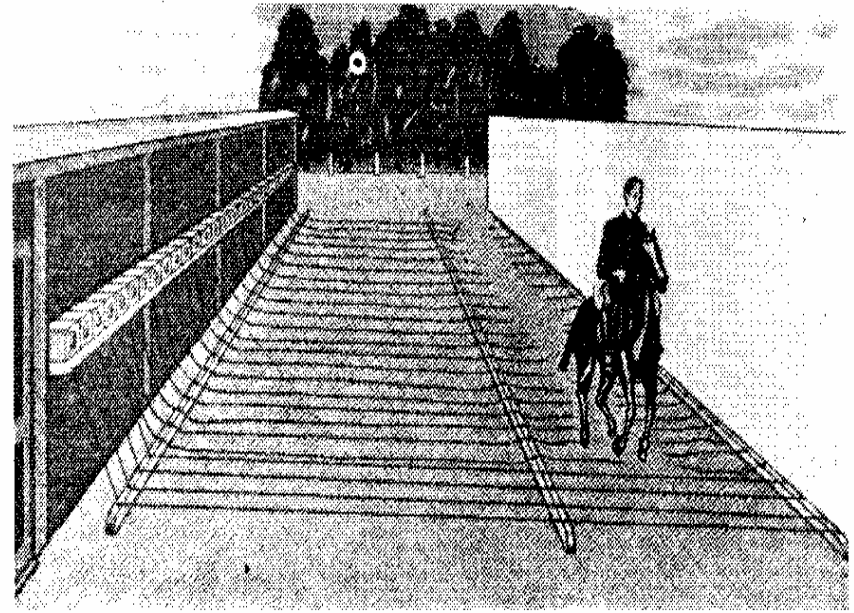
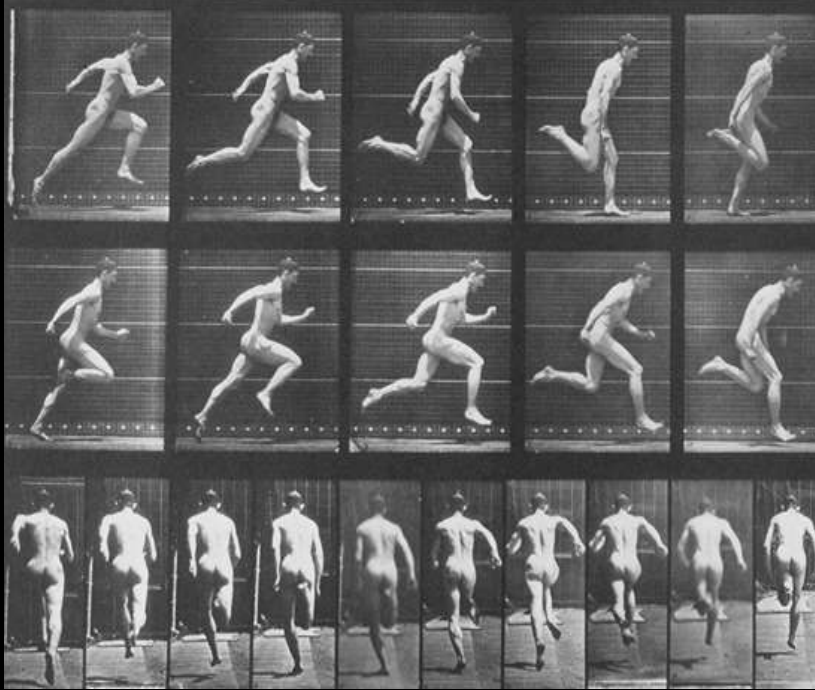
Bastil Baskını: Fransız Devrimi

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

II. Evre

Sportif hareketlerin analizi

İnsan ve hayvan Lokomasyonu: Kinetik ve kinematik analizler
(Muybridge 1878; Marey 1882)

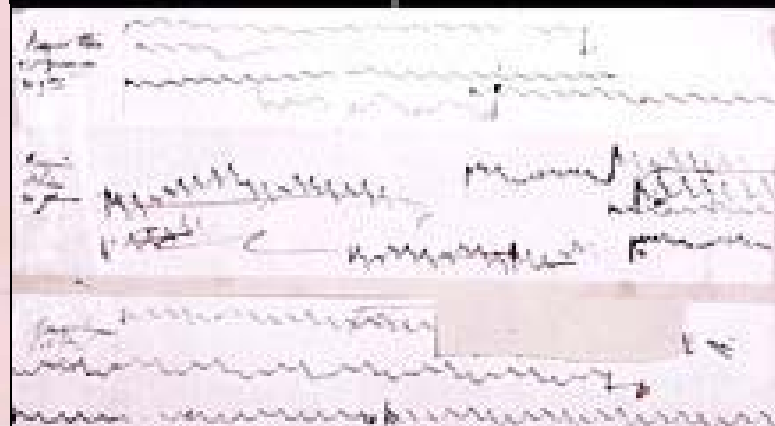
Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

II. Evre

Sportif hareketlerin analizi

Statik ve dinamik aktivitede kasın elektrik aktivitesinin ölçülmesi: EMG
(Piper, 1907; Gasser ve Erlanger, 1925)

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

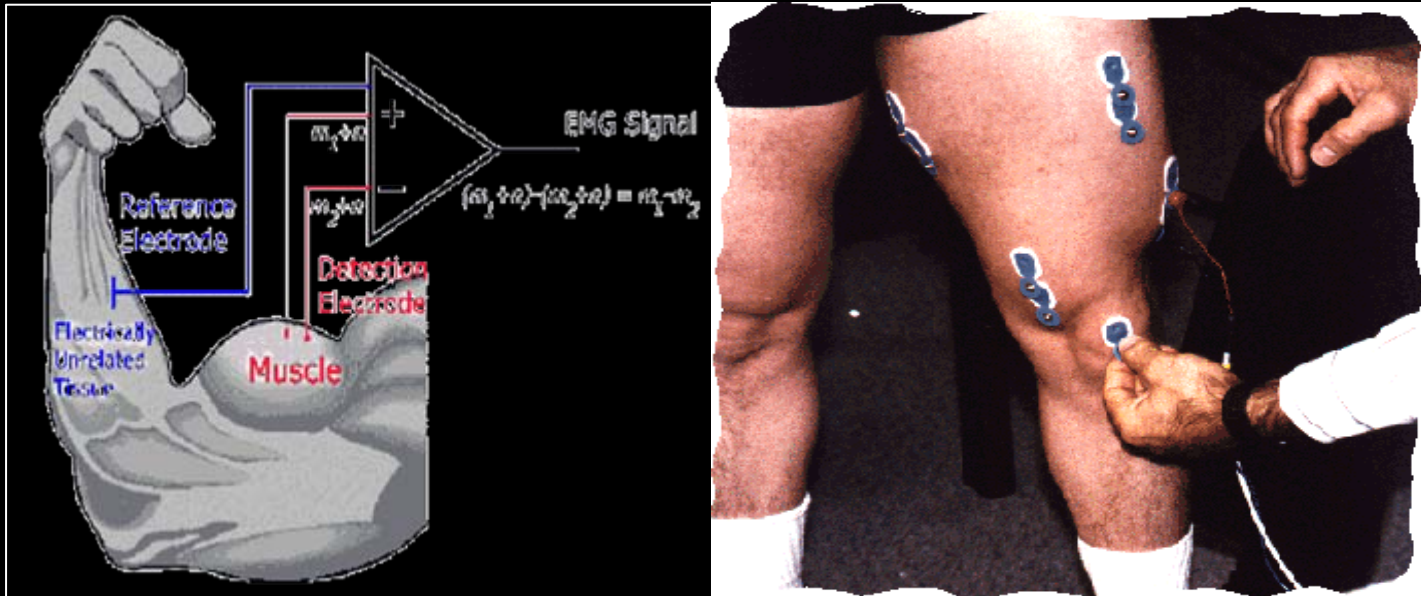
II. Evre

Sportif hareketlerin analizi

Statik ve dinamik aktivitede kasın elektrik aktivitesinin ölçülmesi: EMG
(Piper, 1907; Gasser ve Erlanger, 1925)

Sportif hareketlere uyarlanması: EMG

(Suzuki et al, 1982; Clarys et al, 1988; de Konning et al, 1991; van Ingen Schenau et al, 1992)

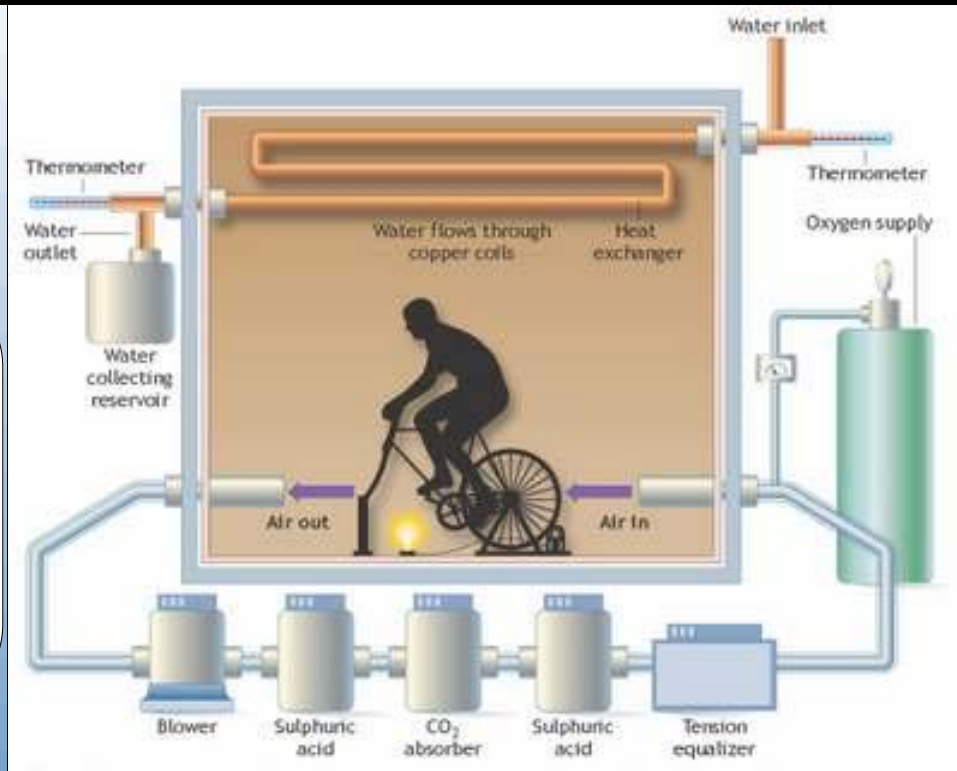
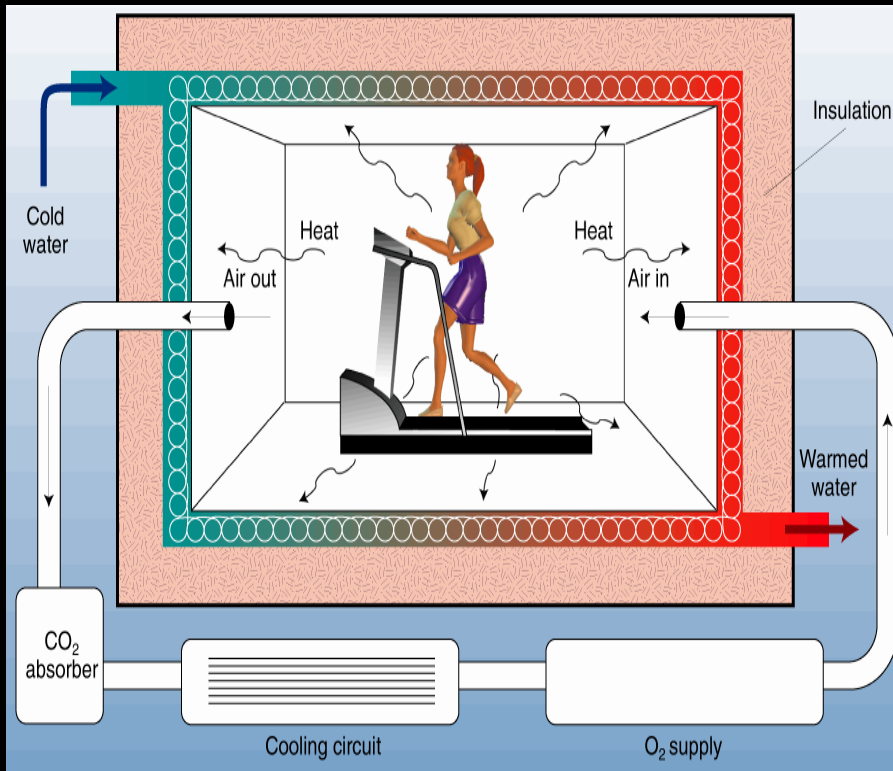
Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

II. Evre

Sportif hareketlerin analizi

Egzersiz sırasında enerji harcaması: Kalorimetri

(Douglas, 1911; Haldane ve Graham, 1935; Scholander, 1947; Tissot, 1904)

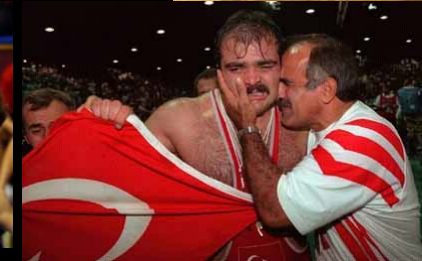
Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

II. Evre Sportif hareketlerin analizi

Sportif hareket

- Antropometri
- Nörofizyoloji
- Biyoloji
- Fizyoloji
- Biyomekanik
- Sosyoloji
- Psikoloji
-

inceleme

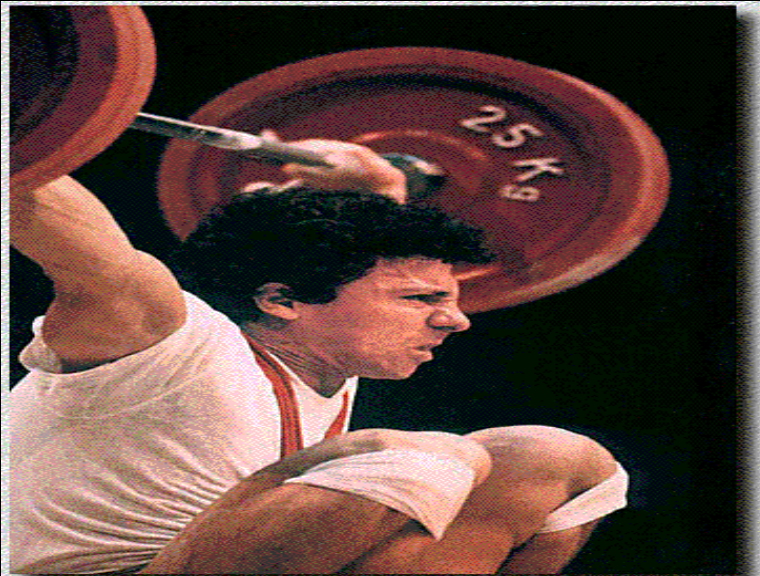

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

III. Evre

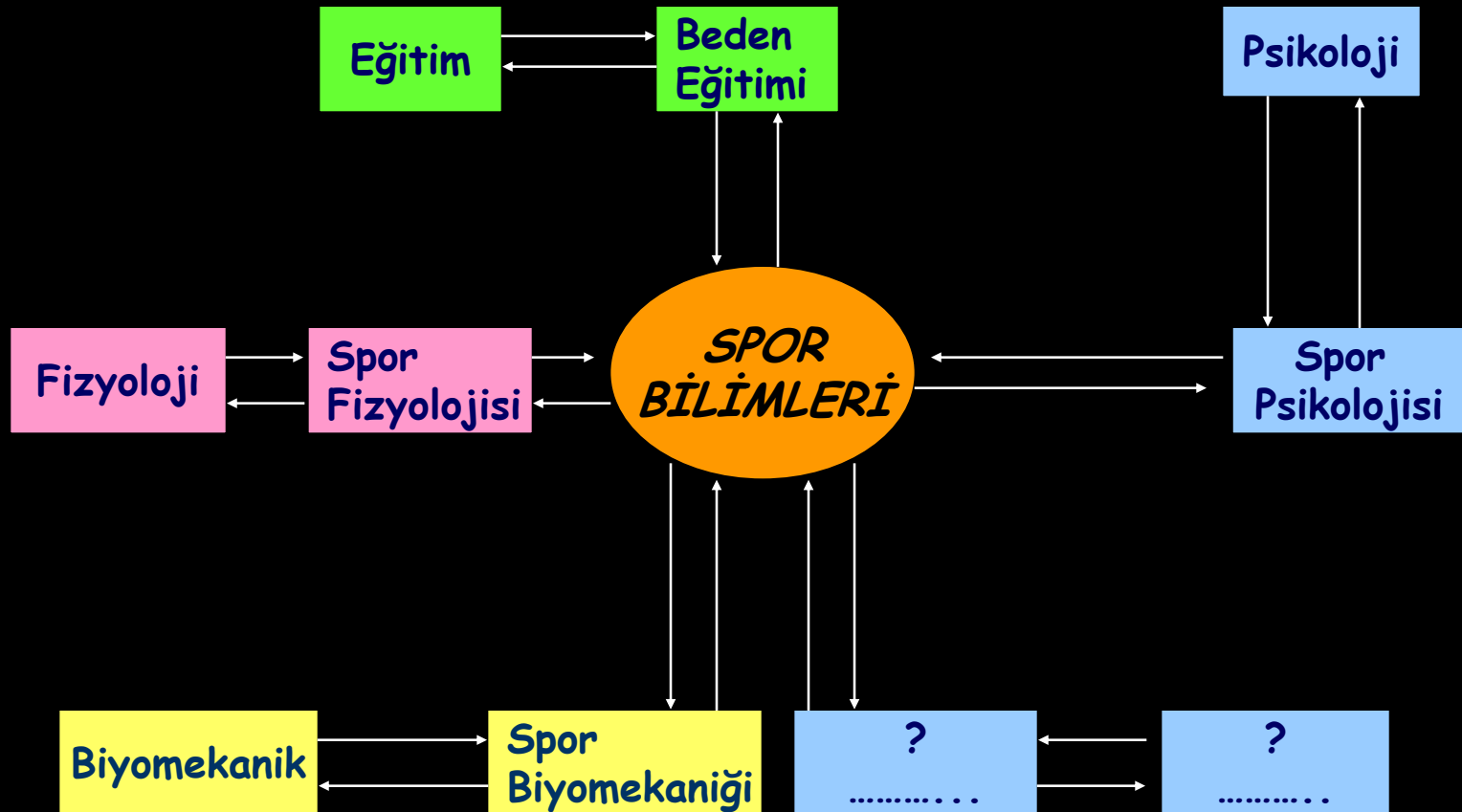
Spor Bilimlerinin Gelişimi

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

KAVRAMSAL GELİŞİM

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

Spor Bilimlerinin Gelişimi

1. *Ayrışma Evresi*
2. *Katkı Evresi*
3. *Birleşme Evresi*

(White, Zeigler ve Ries Kriesi)

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

Spor Bilimlerinin Yapılanması:

1. Ayrışma

(White, Zeigler ve Ries Kriesi)

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

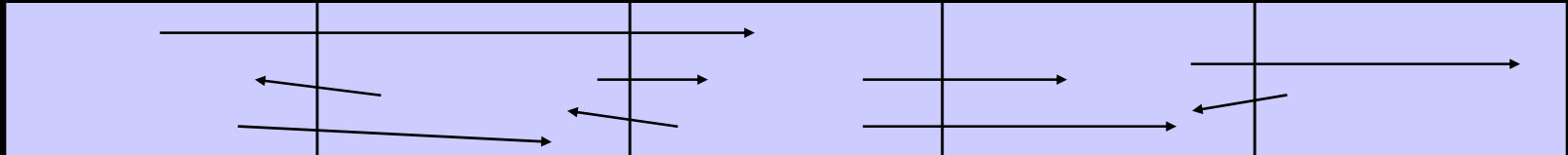

Spor Bilimlerinin Yapılanması:

2. Katkı

Spor Tıbbı	Spor Psikolojisi	Spor Sosyolojisi	Spor Fizyolojisi	
------------	------------------	------------------	------------------	-------

3. Birleşme

(White, Zeigler ve Ries Kriesi)

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

III. Evre

Spor Bilimlerinin Gelişimi

1925'ler ve 1929'lar

Spor bilimleri

Hill (1970):

Kas fonksiyonunun incelenmesinde koşucular üzerinde biyomekanik, fizyolojik ve termodinamik yöntemler uygulandı (Fizyolog)

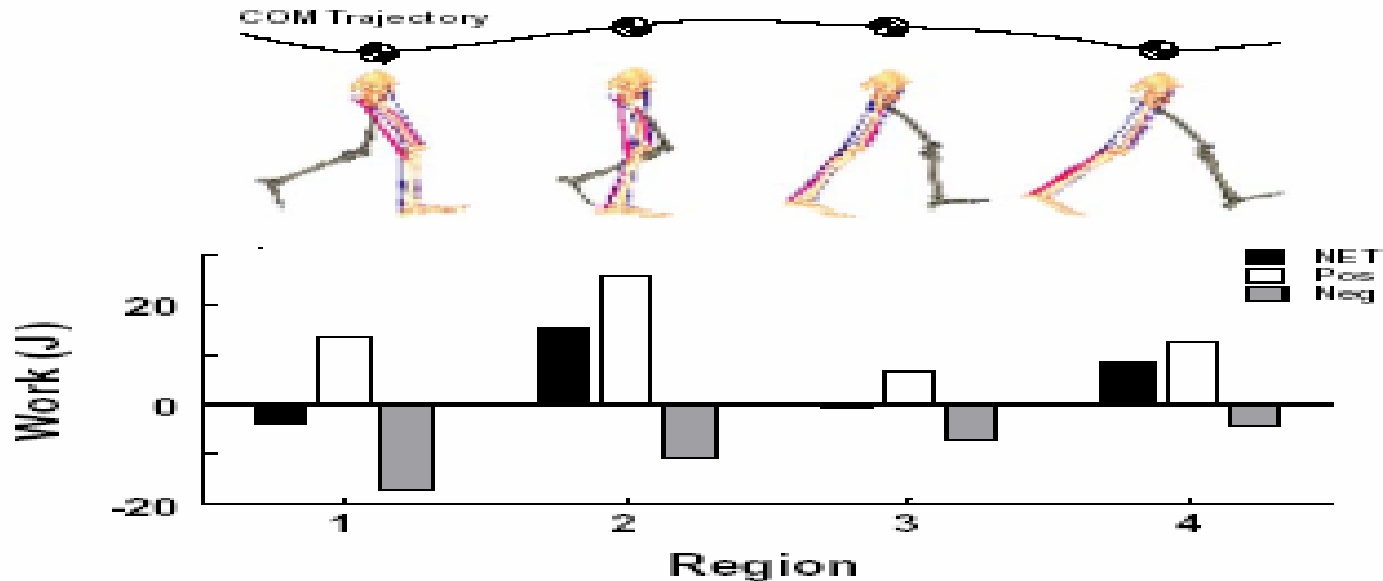
III. Evre

Spor Bilimlerinin Gelişimi

1925'ler ve 1929'lar

Margaria (1976):

Cavagna ve Margaria lokomasyonun incelenmesinde fizyolojik ve biyomekanik yaklaşımlar (Fizyolog ve biyomekanikçi)

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

III. Evre Spor Bilimlerinin Gelişimi

1980'ler ve 1990'lar

Spor bilimleri

Hatze (1981):

İnsan lokomasyonu için biyomekanik, fizyolojik ve nörofizyolojik modeller kullandı
(Biyolog ve biyomekanikçi)

Komi ve Bosco (1982):

Uzama Kısalma Döngüsü. Kasın elastik yapısı ve elastik kuvvet (Fizyolog, biyolog, antropometrist, antrenman bilimi)

Alexander (1988):

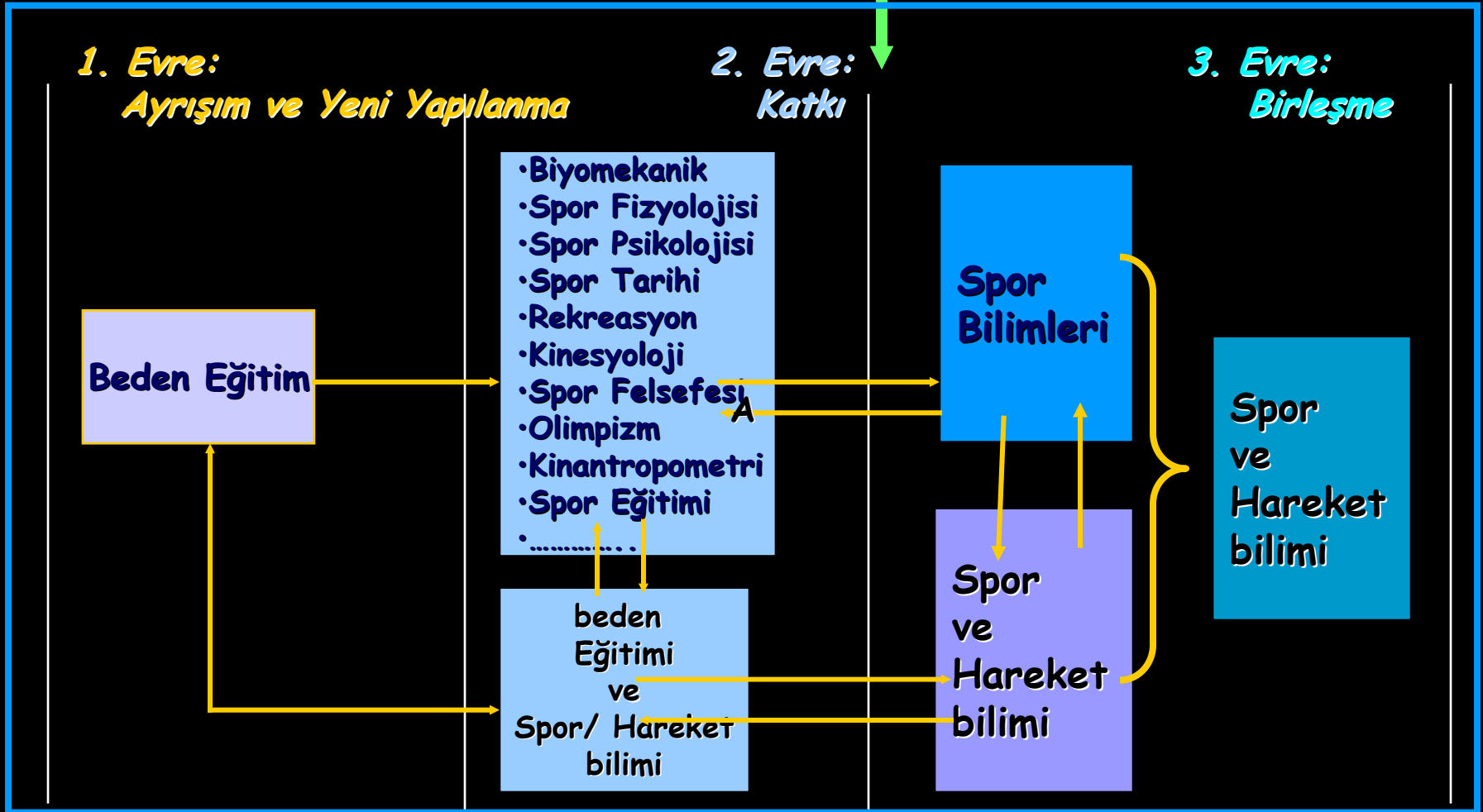
Hayvan hareketinde elastik mekanizmalar
(Zoolocist)

Yeadon (1993):

Burgulu saltonun matematiksel modellemesi
(Matematikçi).

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

III. Evre Spor Bilimlerinin Gelişimi

Spor ve spor bilimlerinin tarihsel gelişimi

III. Evre

Spor Bilimlerinin Gelişimi

Spor bilimleri

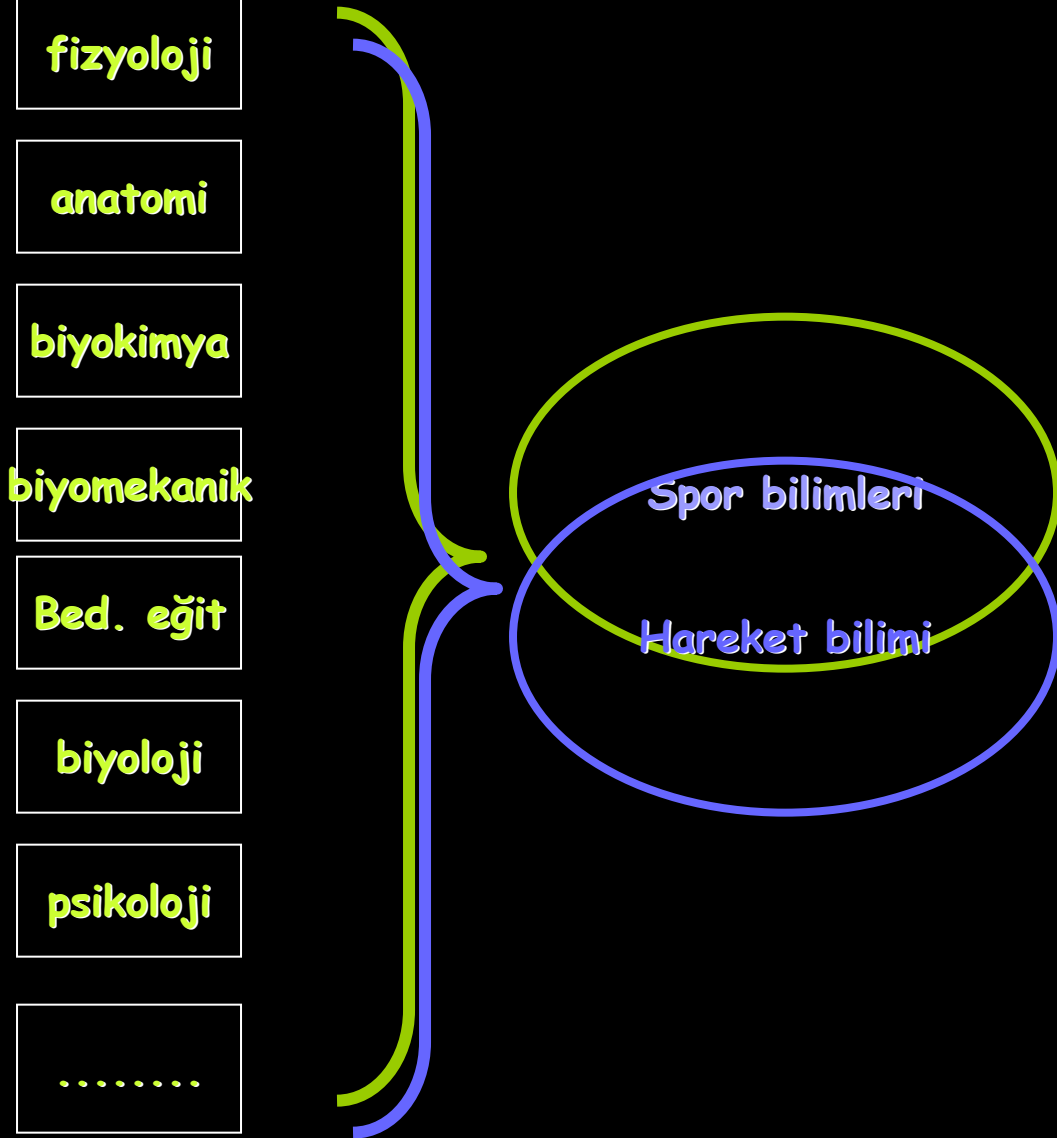

Hareket bilimleri

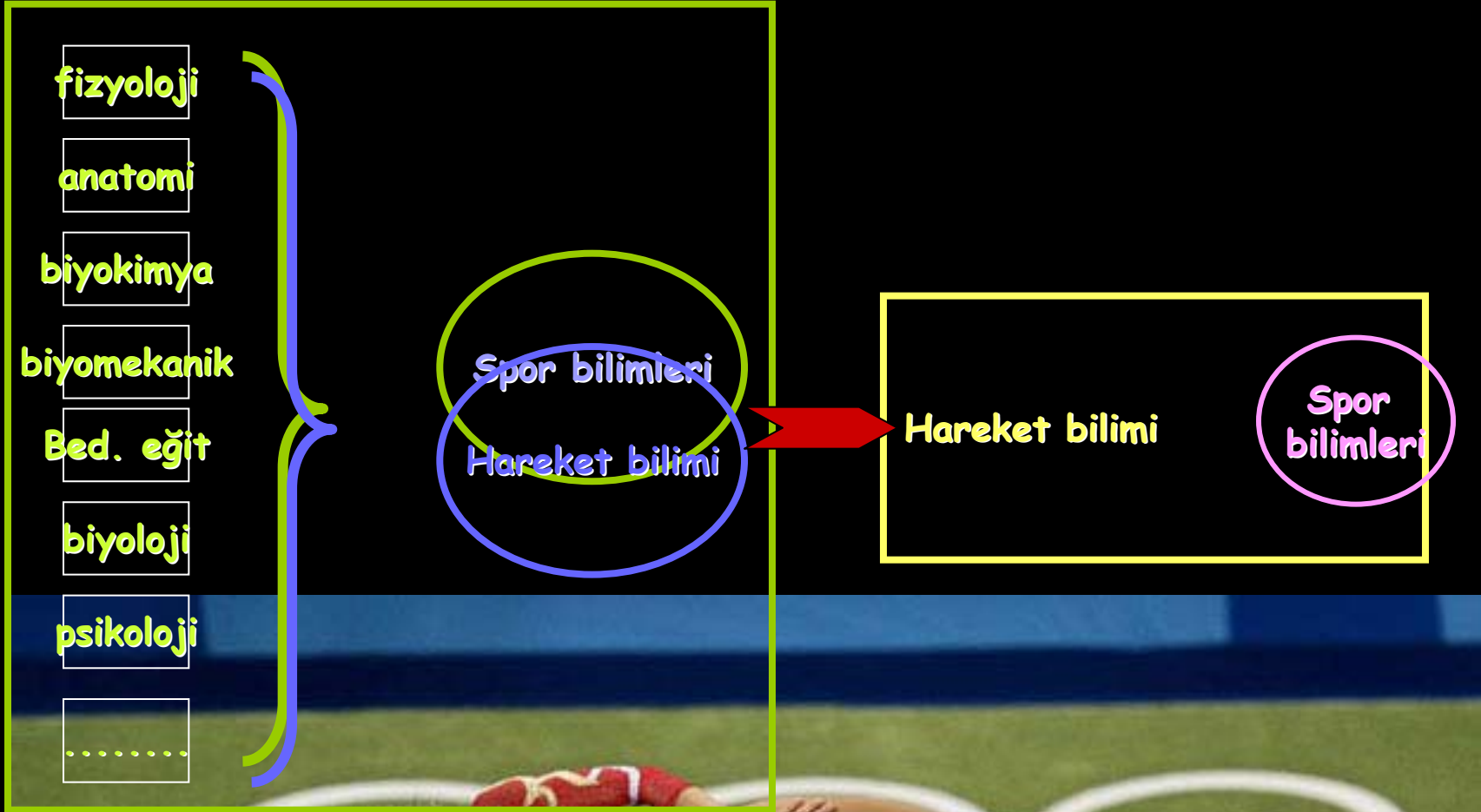
Spor ve her tür hayvan ve insan hareketlerinin analizi

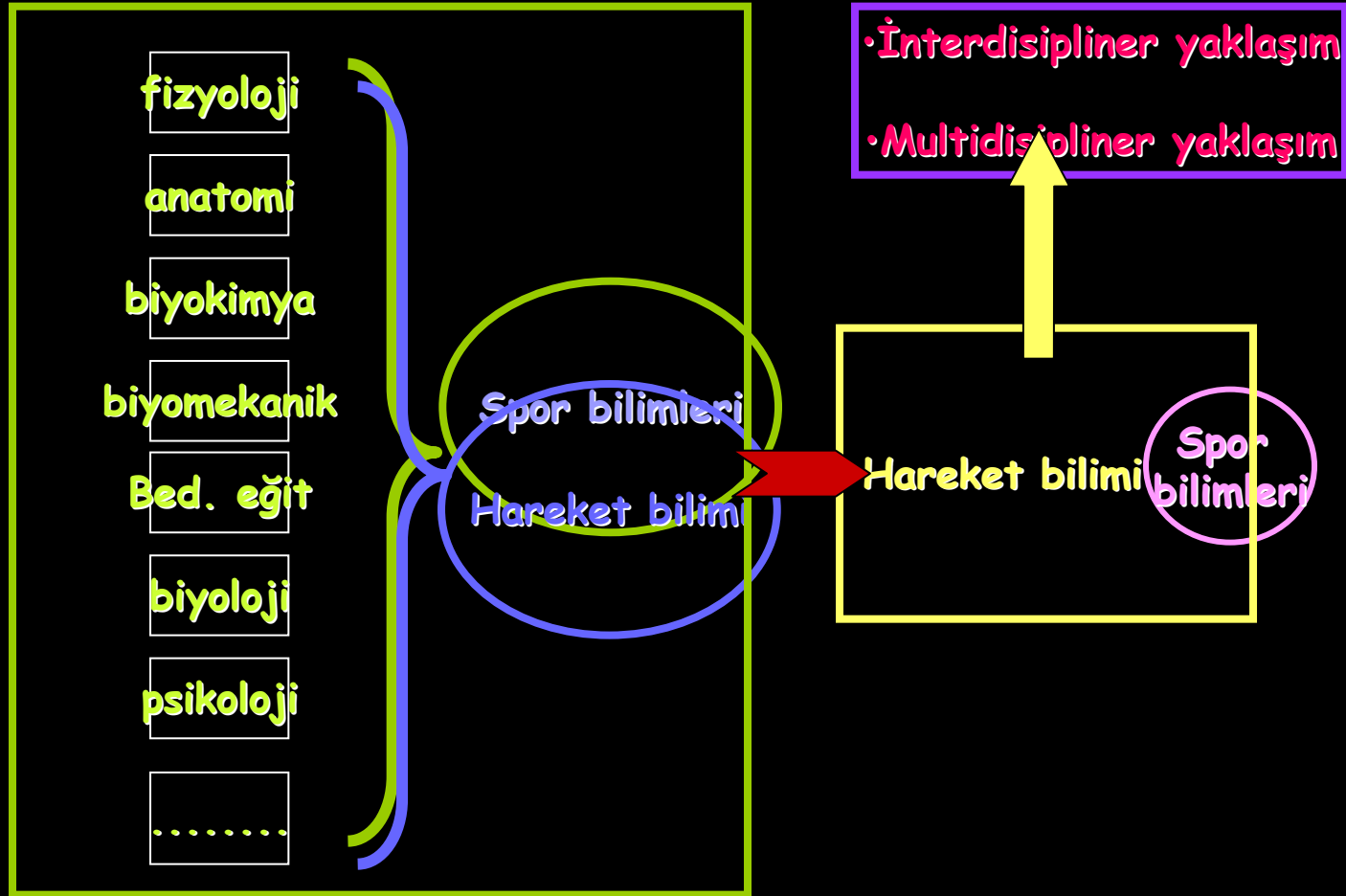
Spor Bilimlerinin Gelişimi

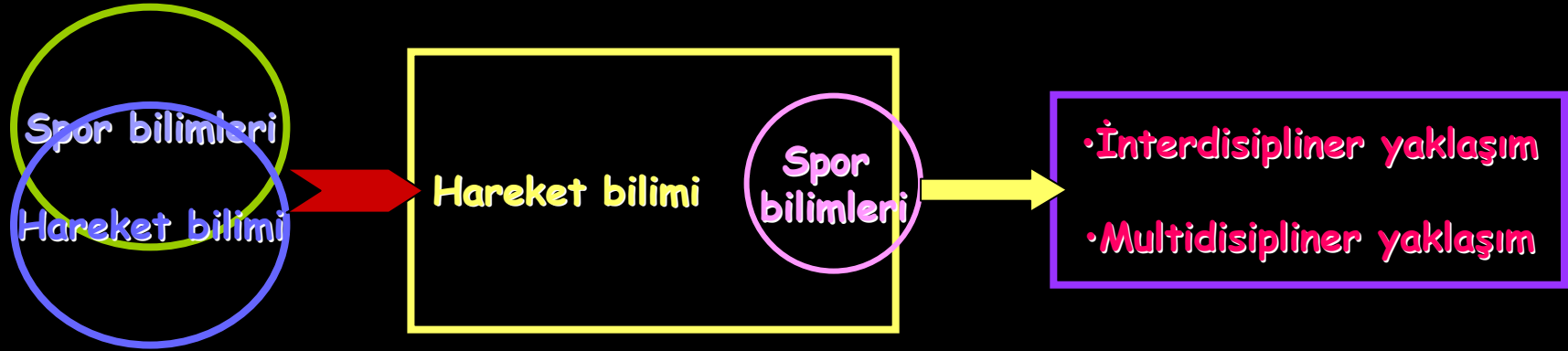
Spor Bilimlerinin Gelişimi

Spor Bilimlerinin Gelişimi

Spor Bilimlerinin Gelişimi

Alan merkezli

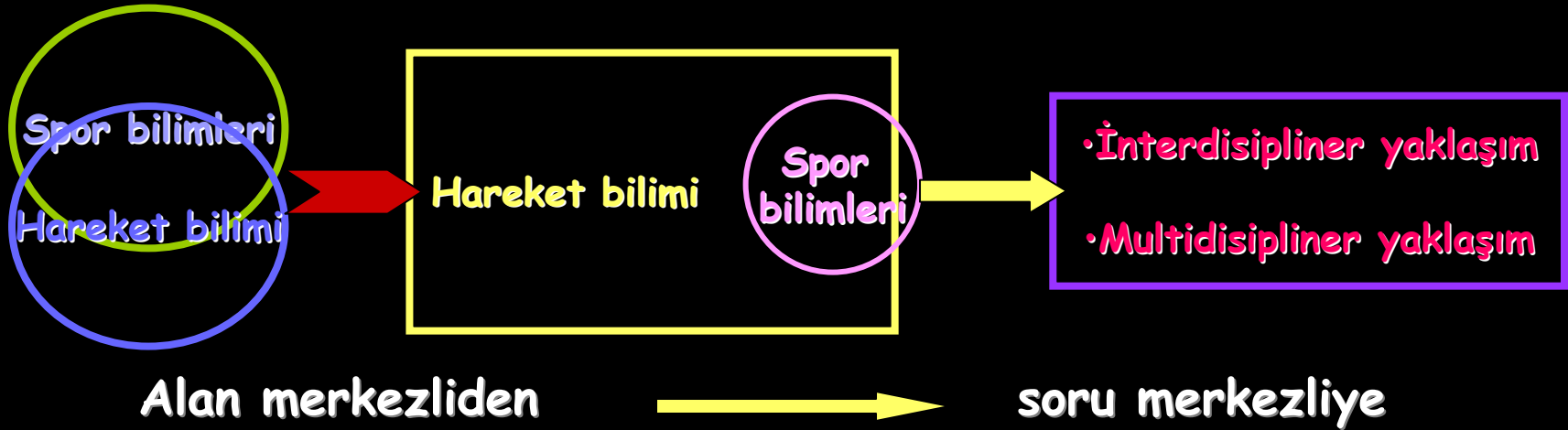
soru merkezliye

"Yüzmede önceden belirlenen zamanda forma girmek için performans nasıl Etkilenebilir ?" (Smith ve Roberts, 1991)

Araştırma Gurubu: Fizyolog, biyokimyacı, psikolog, antropometrist ve Biyomekanikci.

Spor Bilimlerinin Gelişimi

"Stres kırıklarının oluşum nedenleri ?" (Grimson et al, 1991)

Araştırma Gurubu: Biyomekanikci, kemik biyoloğu, morfolog ve materyal bilimcisi.

Beden Eğitiminde İsim Değişikliği

Toplam 680 Spor Okulu:

-% 55 (377) cevap verdi

-% 32.9 (124) isim değişikliği (Son 12 yılda),

-% 67.1 (253) değiştirmedi,

-Değiştirmeyenlerin % 27.7 (70) değişimi düşünmektedir,

Yıllara göre isim değişikliği:

	<u>76/77-78/79</u>	<u>79/80-81/82</u>	<u>82/83-84/85</u>	<u>85/86-87/88</u>
N	18	19	24	63
%	14.5	15.3	19.4	50.8

(Janz ve ark., 1989)

Beden Eğitiminde İsim Değişikliği

Beden Eğitime ek alınan isimler:

- Sağlık,*
- Rekreasyon (Boş Zaman Etkinliği)*
- Spor Eğitimi*

Beden Eğitime ver vermeyenler:

<i>- Kinesyoloji</i>	<i>- Fizik Kondisyon</i>
<i>- İnsan Performansı</i>	<i>- Spor Eğitimi</i>
<i>- İnsan Hareketi</i>	<i>- Spor</i>
<i>- Kinetik</i>	<i>- Uygulamalı Fiziksel Bilimler</i>
<i>- Spor Bilimi</i>	<i>- Motor Eğitim</i>
<i>- Egzersiz Bilimi</i>	

(Janz ve ark., 1989)

Beden Eğitiminde İsim Değişikliği

Beden Eğitime Yer Vermeyenlerin Gerekçeleri;

- Eğitimde özelleşilen alanları daha iyi tanımladığı,*
- Eğitim önceliklerini daha iyi yansıttığı,*
- Akademik alanda imajı geliştirdiği,*
- Kaynak bulma yeteneklerini attırdığı,*

(Janz ve ark., 1989)

Spor Okulları İsimleri

- *Kinesiyoloji*
- *Egzersiz bilimleri*
- *Hareket Sağlık ve Rekreasyon*
- *Spor Bilimi*
- *Spor Bilimleri ve Teknolojisi*
- *Beden Eğitimi İnsan Hareketleri ve Dans*
- *Spor Bilimi Beden Eğitimi ve Spor Yönetimi*
- *Beden Eğitimi Hijyen ve Dans*
- *Spor*
- *İnsan Hareketleri ve Kinetik*
- *Spor ve Beden Eğitimi*

(Janz ve ark., 1989)

DEĞİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1. Dünyayı takibetmek: Doğu - Batı,
2. Yeni meslek alanları,
3. Hareket ve sporu; beden eğitimi sınırları içerisinde inceleyememek,
4. Kimlik erozyonu ve yeni arayışlar,

Program veya Bölüm Yapılanması

<i>1. Evre:</i>	<i>1931 - 1974 arası</i>
<i>2. Evre:</i>	<i>1974 - 1981 arası</i>
<i>3. Evre:</i>	<i>1981 - 1992 arası</i>
<i>4. Evre:</i>	<i>1992 - 1998 arası</i>
<i>5. Evre:</i>	<i>1998- Günümüze kadar</i>

Program veya Bölüm Yapılanması

1. Evre: *1931 - 1974 arası*
-Beden Eğitimi Bölümü

2. Evre: *1974 - 1981 arası*
-Beden Eğitimi Bölümü
-Spor Akademisi
-İzmir Beden Eğitimi ve Spor YO
-ODTÜ Beden Eğitimi Rekreasyon
ve Spor Bölümü

Program veya Bölüm Yapılanması

3. Evre: 1981 - 1992 arası

-Eğitim Fakültesi

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

-Eğitim Fakültesi

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

-Fen-Edebiyat Fakültesi

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

4. Evre: 1992 - 1998 arası

-Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

-Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

-Fen-Edebiyat Fakültesi

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

-Eğitim Fakültesi

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Program veya Bölüm Yapılanması

5. Evre: 1998- Günümüze kadar

-Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

-Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

-Fen-Edebiyat Fakültesi

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

-Eğitim Fakültesi

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

-Sağlık Bilimleri Fakültesi

Spor Bilimleri Bölümü

PROGRAMLAR:

-Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

-Spor Yöneticiliği

-Antrenörlük

-Spor Bilimleri ve Antrenörlük

-Rekreasyon

-Spor Bilimi

Okullaşma

2004'de Okullaşma

44 Üniversitede spor yüksekokulu / bölümü

38 Üniversitede Yüksekokul

13 Üniversitede Eğitim Fakültesinde BESÖ

1 Üniversitede Fen-Edebiyat Fakültesinde BESÖ

1 Üniversitede Sağlık Bil. Fak. Spor Bil. Böl.

(ÖSYM, 2004)

Yapısal Gelişim: Okullaşma

Bölüm	Normal Öğretim	İkinci Öğretim	Toplam
Antrenörlük	25	7	32
Beden Eğitimi ve Spor	50	-	50
Rekreasyon	8	3	11
Spor Bilimleri	3	-	3
Spor Yneticiliği	21	5	26
Toplam	107	15	122

(ÖSYM, 2004)

Program veya Bölüm Yapılanması

Kuruluştaki (1992) yasal düzenleme Sorunları:

- GSGM Antrenör Eğitimi Yönetmeliği
- Turizm Bakanlığı
- Kültür Bakanlığı

PROGRAMLAR:

- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
- Spor Yöneticiliği
- Antrenörlük
- Spor Bilimleri ve Antrenörlük
- Rekreasyon
- Spor Bilimi

Mezunlarda İstihdam ve Mesleki Kimlik Sorunları:

- Antrenörlük Bölümü,
- Rekreasyon Bölümü,
- Yönetim Bölümü

Her yıl ~ 4613
yeni öğrenci
alımı

20.000 öğrenci kitlesi, 13.500 istihdam fazlası

Hakemli Yayınlar

1966-1991 arası

1992-2002 arası

www.fast-women.com

Yapısal Gelişim

Hakemli Yayınlar

1. Yüksek Lisans / Doktora Tezleri

2. Hakemli Eserler:

Spor Hekimliği Dergisi

Spor Bilimleri Dergisi

Performans

Gazi BESB Dergisi

Celal Bayar BESB Dergisi

Spor Araştırmaları Dergisi

Selçuk BESBD

Atatürk BESBD

1966-1992

1992-2002

Hakemli Eserler

Alanlar

Tezler ve Süreli Yayınlar

Antrenman ve Hareket Bilimleri	(AH)
Spor Eğitimi	(SE)
Sporcu Sağlığı	(SS)
Sporda Psikososyal Alanlar	(PS)
Spor Organizasyonu ve Yönetimi	(SO)

Süreli Yayınlar

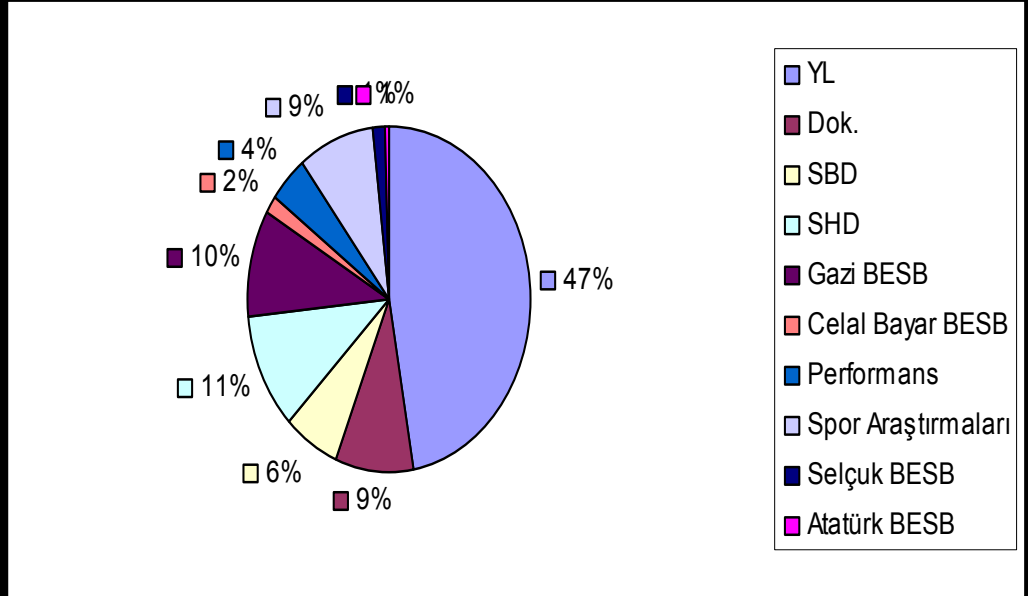
Araştırma
Derleme
Çeviri

1966-1992 arası

Yayın	Nitelik	Sayı	%
Tezler	Doktora	26	3.8
	Yüksek L.	118	17.2
SHD	Araştırma	163	23.8
	Derleme	156	22.8
	Çeviri	163	23.8
SBD	Araştırma	36	5.2
	Derleme	18	2.6
	Çeviri	4	0.67
Toplam		684	100

1992-2002 YILLARI ARASINDA YAYINLANAN TOPLAM ESER SAYISI ÖZELLİKLERİ

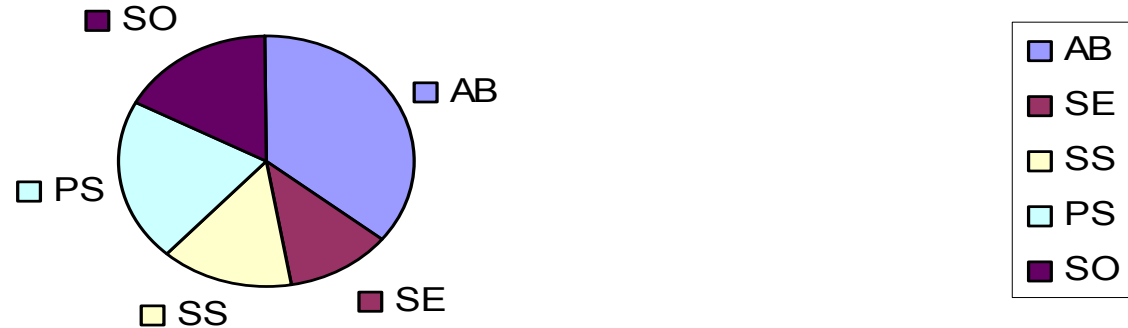
ESER	NİTELİK	SAYI	%	ABD Yayınlanan	AH	PS	SS	SO	SE	Toplam
Tezler	Doktora	171	9,02	YL	328	107	117	200	142	894
	Yüksek Lisans	894	47,18	Dok.	52	15	34	30	40	171
Spor Bilimleri Der	Araştırma	108	5,70	SBD	41	23	35	5	17	121
	Derleme	13	0,69	SHD	41	24	137			202
	Çeviri	0	0,00	Gazi BESB	69	38	31	24	27	189
Spor Hekimliği Der	Araştırma	153	8,07	Celal Bayar BESB	13	6	6	3	5	33
	Derleme	38	2,01	Performans	38	12	17	4	14	85
	Çeviri	11	0,58	Spor Araştırmaları	47	29	48	22	18	164
Gazi BESB	Araştırma	157	8,28	Selçuk BESB	12	7	2		5	26
	Derleme	30	1,58	Atatürk BESB	1	2	2	1	4	10
	Çeviri	0	0	Toplam	642	263	429	289	272	1895
Spor Araştırmaları D	Araştırma	85	4,49							
	Derleme	74	3,91							
	Çeviri	7	0,37							
Performans Der	Araştırma	83	4,38							
	Derleme	2	0,11							
	Çeviri	0	0							
Celal Bayar BESB	Araştırma	32	1,69							
	Derleme	1	0,05							
	Çeviri	0	0							
Selçuk BESBD	Araştırma	26	1,37							
	Derleme	0	0							
	Çeviri	0	0							
Atatürk BESBD	Araştırma	8	0,42							
	Derleme	2	0,11							
	Çeviri	0	0							
Toplam		1895	100							

1992-2002 YILLARI ARASINDA YAYINLANAN TEZLER VE ÖZELLİKLERİ

	1992		1993		1994		1995		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		Genel Toplam
	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	Dok	YL	
AB	6	15	12	13	6	15	1	9	1	27	4	35	2	40	3	46	4	43	6	37	7	48	380
SE		7		6	1	7	2	1	1	9	1	6	2	13	5	8	1	13	2	24		13	122
SS		3	1	4	1	8		3	4	10	3	10	4	8	7	17	3	12	6	20	5	22	151
PS	1	4	3	8	4	7		3	2	15	4	21	2	29	5	19	2	19	3	41	4	34	230
SO	1	9	4	13	3	11	2	3	5	13	3	8	4	20	3	13	7	13	5	19	3	20	182
Toplam	8	38	20	44	15	48	5	19	13	74	15	80	14	110	23	103	17	100	22	141	19	137	1065

1992-2002 Yılları Arasında Yapılan Tezlerin Alanlara Göre Dağılımı

Yapısal Gelişim

Hakemli Yayınlar
(SSCI, SCI, AH, vb)

Evrensel bilime katkı; çok sınırlı

Sınırlayıcı Etkenler

- 1. Hızlı Okullaşma,***
- 2. Çok Sayıda Öğrenci Alımı,***
- 3. Yetersiz Alt Yapı,***
 - Tesis/Malzeme,***
 - Laboratuvar,***
 - Yayın,***
- 4. Spor Bilimlerinin Multidisipliner Yapısı,***
- 5. Spor Bilimlerinin İnterdisipliner Yapısı,***
- 6. Uluslararası bağlantılar,***
- 7. Hızlı Programlaşma,***

Beden Eğitiminin Spor Bilimlerine ??

•Spor bilimleri,

Özel yetenek sınavıyla;

-Güzel sanatlar,

-Konservatuvar,

•Spor bilimleri,

Bilimsel yapısıyla;

-Meslek yüksekokulları
görüntüsü,

Beden Eğitiminin Spor Bilimlerine ??

•Spor bilimleri,
Bilimsel yapısıyla;

İMAJ SORUNU

- Akademik erozyon
- Uygulama ağırlığı
- Meslek yüksekokul
- Düşük ÖSS'li öğrenci profili
- Spor bilimleri geçişi yavaş

İnterdisipliner yaklaşım sorunlar:

-uygulamalı disiplinlere tek yönlü yaklaşım

Yavaş spor bilimleri geçişi

Multidisipliner yaklaşım sorunları:

-Uygulamalı ve teorik alanlara yaklaşımda sınırlı uzmanlık alanlarıyla bakış,
-Farklı temel bilimlerin spor bilimlerine aktarımında yetersiz uzmanlaşma

İnterdisipliner yaklaşım sorunları:

-uygulamalı disiplinlere tek yönlü yaklaşım

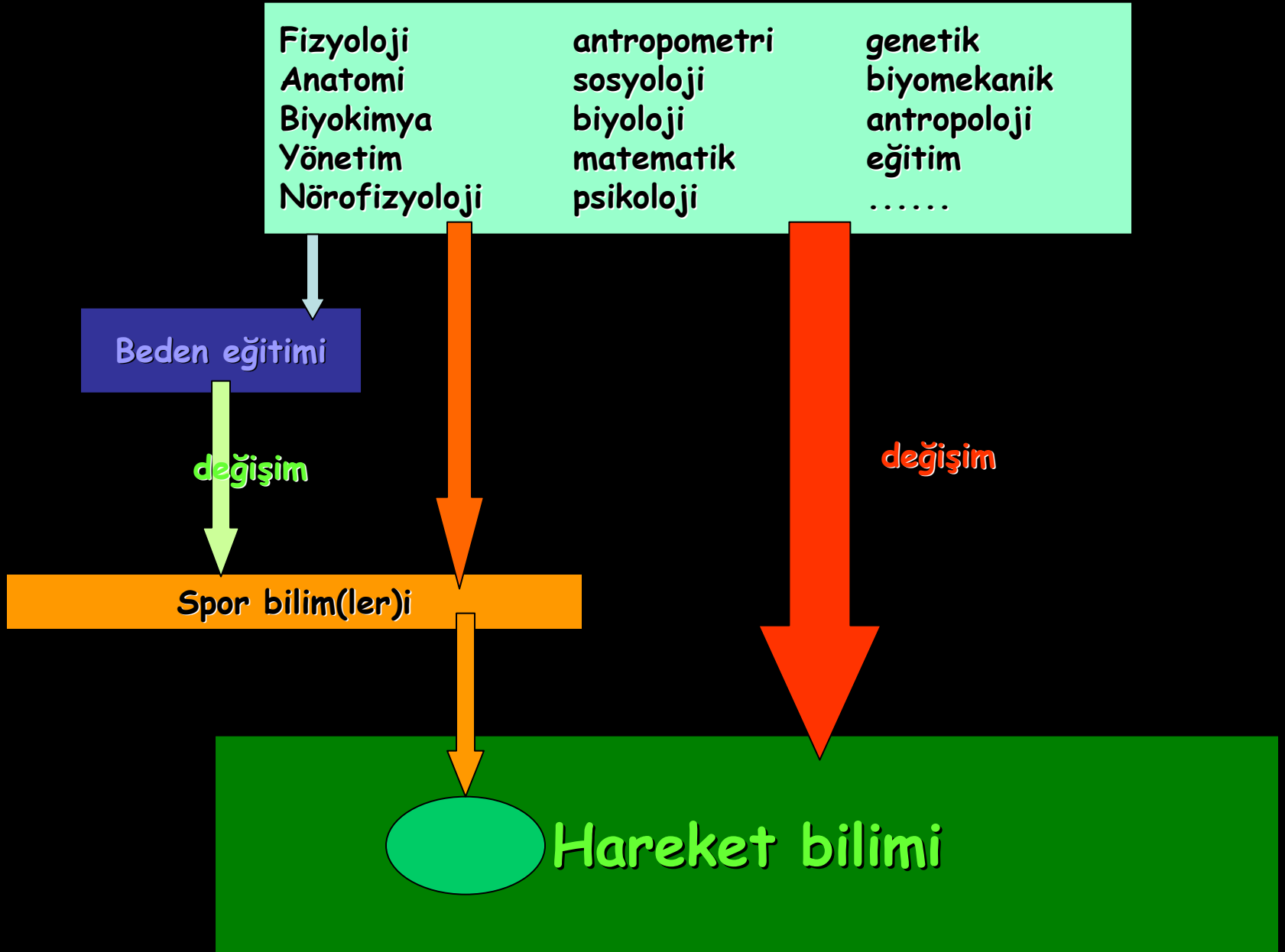
Diğer disiplinler paralelinde bilimsel yaklaşımın yapılandırılmasında sorunlar

Yavaş spor bilimleri geçişi

Eğitim programları içerik sorunu

Multidisipliner yaklaşım sorunları:

-Uygulamalı ve teorik alanlara yaklaşımda sınırlı uzmanlık alanlarıyla bakış,
-Farklı temel bilimlerin spor bilimlerine aktarımında yetersiz uzmanlaşma

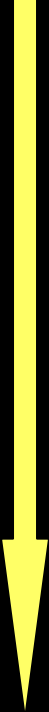

Türkiye

akademik yapılanma;

- **Tanımdan hareket edilmiyor**
- **YÖK Politikası: Akademik kurumsallaşmada önyargı**

Yükseköğretim

Fakülte

Gerekçe ???!!

- YÖK ve YO kavramı:
yeni tanımlama
- Bürokratik eşitlik
- Statü eşitliği

Yüksekokul

model ??!!

Başkent üniversitesi
Sağlık bilimleri fakültesi

- spor bilimleri*
- beslenme diyetetik*
- fizik tedavi ve rehabilitasyon*

Fakülte

model ??!!

- *Spor Bilimleri Fakültesi*
- *Hareket Bilimleri Fakültesi*
- *Sağlık Bilimleri Fakültesi*

Bölümler

- *spor bilimleri*
- *beslenme diyetetik*
- *fizik tedavi ve rehabilitasyon*
-

Fakülte

Yükseköğretim

-beden eğitimi ve spor öğretmenliği

-antrenörlük

-yöneticilik

-rekreasyon

Eğitim fakültesi ?! Yetki
çelişkisi

Sistem sorunu ?! Yetki
çelişkisi

Yasal düzenleme ?!
Meslek tanımı sorunu

Fakülte

Yükseköğretim

-beden eğitimi ve spor öğretmenliği

-antrenörlük

-yöneticilik

-rekreasyon

Eğitim fakültesi ?!

Federasyonlar ?!

Avrupa birliği ?!

Fakülte

Akademik Yükselme

Doçentlik Alanı

Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme

Yeni alan ??!

- Spor Bilimleri
- Sağlık Bilimleri (??)
- Hareket Bilimleri

teşekkürler

